

IV. Évfolyam 1. szám - 2009. március

Varga László

Magyar Honvédség 12. Arrabona légvédelmi rakétaezred

mh12@raketadandar.hu

A MISTRAL-SAGA FOLYTATÓDIK

Absztrakt

A MISTRAL fegyverrendszer története Magyarországon nem csak azért sajátos, mert nem a Varsói Szerződés idejében (az akkor alkalmazott és bevált eljárások szerint) történt a beszerzés, hanem azért is, mert ez volt a Honvédség első „nyugati” típusú légvédelmi rakéta fegyvere, emellett beszerzésére még az ország NATO-csatlakozása előtt került sor. Mivel az ezzel a fegyverrendszerrel felszerelt egyik alegység olyan megméretés előtt áll, aminek sikere esetén ez lesz a Honvédség telepíthető kategóriában felajánlott és – az ellenőrzés pozitív kimenetele esetén – a szövetségi követelményeknek megfelelő első alegysége, talán nem haszontalan visszatekinteni a kezdetekre. A dolgozat elsősorban a fegyverrendszer 2004 nyári – 2005 tavaszi helyzetének technikai aspektusait tekinti át, mivel az akkor került az akkori 12. légvédelmi rakétadandár szervezetébe azzal a feladattal, hogy 2007 végére szövetségi környezetben alkalmazható legyen.

History of the MISTRAL air defense system is specific not only because it was introduced into service not in Warsaw Pact time (according to applied and proved procedures of that time) but because it was the first Western-type air defense weapon system of the Hungarian Armed Forces. Beside this the weapon system was aquired before joining NATO of the country. One of those subunits equipped with this weapon undergoes the Capability Evaluation and subsequently it will be the first designated deployable unit of the Hungarian Air Force that meets requirements of the Allied Forces. Therefore it is not useless to overview initial efforts of the 12th Surface-to-Air Missile Wing (then 12th Air Defense Artillery) after taking over the weapon from the Land Forces in 2004 so as to make the main end items of the weapon system operational at all and interoperable for the intended employment in multinational environment.

Kulcsszavak: MISTRAL, hadrafoghatóság, javítás, interoperabilitás, fejlesztés ~ MISTRAL, operability, repair, interoperability, improvement

Bevezetés

A SZTRELA és IGLA típusú közeli hatótávolságú légvédelmi rakétarendszerek kivonása miatt a légvédelem földközeli és kis magasságú (közeli hatótávolságú) oltalmazási képességének megőrzése és korszerűsítése érdekében az Országgyűlés 95/1995. (IX. 28.) határozata 1996 és 2005 között két ütemben 45 légvédelmi szakasz felszereléséhez szükséges korszerű eszköz beszerzését irányozta elő. A határozat alapján (három ütegbe szervezve) 9 légvédelmi szakasz felszerelése történt meg. Az elhúzó rendszerbe állítási folyamat 2003-ban zárult le. Bár a beszerzett MISTRAL eszközök jól szolgálták a földközeli oltalmazási képesség korszerűsítését, de a kívánt eredményt nem sikerült teljes mértékben elérni, mert a földközeli kategóriában fokozatosan kivont eszközök pótlása nem realizálódott – elsősorban erőforrás hiánya miatt – a határozat értelmében lehetséges ütemezés szerint [1].

A 2002. október 09-ei éleslövészetet követően a honvédelmi miniszter vizsgálatot rendelt el [2]. Az Országgyűlés Honvédelmi Bizottsága is folytatott vizsgálatot, amelyet határozattal zárt le. A határozat megfogalmazta, hogy a Honvédelmi Minisztérium mérlegelje a rendszer NATO-kompatibilitása érdekében a szükséges fejlesztések és beszerzések lehetőségét [3].

A szakmai közeg által néha csak „MISTRAL-saga” néven emlegetett történet első fejezetét az akkori 5. légvédelmi rakétaezred, majd további fejezeteit a 12. (később Arrabona) légvédelmi rakétadandár (jelenleg ezred) írta, illetve írja nem megfelelően természetesen az ügyben szerepet kapó más szervezetekről. A rendszer 2004-ben került az akkori 12. légvédelmi rakétadandár állományába. Az átadás-átvétel előtti időszakról (1998-2004) nem kívánok írni, mivel az arra nálam hivatottabb emberek tiszte, másfelől pedig köt egy elhatározás, miszerint az átadás-átvétel előtti időkről a 12. dandár (később ezred) állományába tartozó személy ne mondjon véleményt (legalábbis aktív szolgálata alatt). A dolgozat elsősorban a fegyverrendszer technikai jellegű ügyeire koncentrálni azért, hogy (valószínűleg egy másik dolgozatban) az ezen a területen megtett út megmutatható legyen. Természetesen egy szövetségnek felajánlott alegység felkészítésének sok más aspektusa is volt-van, de a történet végét az élet írja. Az élet írja abban az értelemben, hogy a képesség felmérés adja meg a választ arra, hogy mennyiben voltak eredményesek az erőfeszítések [4].

Előzmények

A 12. légvédelmi rakétadandár állománya először 2004 kora tavaszán, az elektronikai hadviselési (EWTR 04) gyakorlásokon szerzett tapasztalatokat a MISTRAL eszközök üzemképességéről (hadrafoghatóságáról). A gyakorlásokon a KUB rendszer mellett első alkalommal vett részt (az akkor még az 5. légvédelmi rakétaezred állományába tartozó) alegység három darab MCP (MISTRAL COORDINATION POST) vezetési és néhány ATLAS (indítóállvány) eszközzel.

Az MCP-k gyakori meghibásodásai lehetetlenné tették az effektív gyakorlást, a három eszköz közül csak egy végzett kisugárzást. Egy eszközbe volt beépítve a K-1P [5] interfész, de az eszköz (nem az interfész) üzemképtelen volt a gyakorlás teljes ideje alatt. Az egyetlen működő radar monitorán nagyszámú hamis cél volt látható. Az első napon meghibásodott eszköz (a kezelőállomány képtelen volt a hibaelhárításra) javítására a gyakorlat utolsó napján megérkezett az ARZENÁL Rt. csoportja, amely a hibát „elhárította”. Az eszköz a dandárnál maradt a következő heti bemutatóra, ahol ugyanazon meghibásodás miatt nem lehetett bekapcsolni. Az ATLAS-ok érdemi tevékenységet nem folytattak.

Az MCP radar IFF (idegen-barát felismerő) berendezését a kezelőállomány nem alkalmazta, állítása szerint ezt korábban sem tették soha. Feltételezéseik szerint az IFF egyes részegységei nincsenek is beépítve.

Tapasztalatok az átadás-átvétel idején

A 2004 kora nyarán történt átadás-átvétel (5. lé. rak. e. – 12. lé. rak. dd.) legfontosabb megállapításai az alábbiak voltak:

- Az átvevők nem lehettek olyan ismeretek birtokában, mint az átadók, ugyanakkor másik fegyverrendszert (többen közülük többet) üzemeltettek.
- Nem volt az 5. ezred szervezetében mérnöki háttér. Nem voltak kidolgozva (nem voltak ismertek) az alapvető szabályozó okmányok (a frekvenciák, a technikai kiszolgálások rendszere és tartalma). A LOG BOOK-okat (a kiszolgálások, javítások alapvető okmánya) 2001 óta nem vezették.
- Nem voltak végleges teljességi jegyzékek az eszközökhöz, erősen kétséges volt az elvégzett éves leltározások és rovincsolások minősége (az átadás során derült ki, hogy két eszköz nem a törzskönyv szerinti alvázon van, hanem fordítva).
- Az eszközök üzemképessége értékelhetetlen (pontosabban csak egyféleképpen értékelhető) volt. Az adatok elég nyomasztóak voltak még akkor is, ha az átvevők „bevezették” a korlátozottan üzemképes (K, de egyébként nem létező) kategóriát (ATLAS üzemképes rádió és AIDA fegyverterminál nélkül, az MCP IFF nélkül).
- Műszaki állapot az átvételkor (üzemképes/összes):

MCP	0 / 9 (K 3 / 9)	IFF	0 / 9
ATLAS	45 / 45	AIDA	30 / 45
TRC9500	31 / 46	TRC9200	22 / 49
- IFF (és GPS) ügyekben, szoftvercserék és frissítések ügyében sem az 5. ezred, sem az ARZENÁL Rt. nem tudott érdemi információval szolgálni.

Összességében a legnagyobb – és azonnal megoldandó – problémának az üzemképesség helyreállítása mellett a vezetési pontok (MCP) működésében tapasztalható instabilitás (KARBANTARTÁS és ADMINISZTRATÍV üzemmódok nem működtek, hamis célok magas száma) megszüntetését tartotta a dandár és fogalmazta meg a következtetést: Bár nem elhanyagolható a személyi állomány ki- és átképzése, valószínűleg sürgősebb feladat az üzemképesség helyreállítása. Ennek érdekében történtek az első és a további erőfeszítések, annál is inkább, mivel maga a dandár is az átszervezés állapotában volt.

Az első erőfeszítések

Az átadás-átvétel utáni fél év erőfeszítései után az üzemképességről rendelkezésre állt adatokból az látszik, hogy látványos javulás következett be a vezetési pontok üzemképességében. Ugyanakkor továbbra sem volt megbízható a célkövetés. (A radar 3-6 percnyi követés után a célt elveszítette, majd 1-2 perc múlva új célszámon követésbe vette, aztán újra elveszítette. A célparaméterek folyamatos változása alapján a célt hol merevszárnyúnak, hol pedig forgószárnyasnak minősítette. Sok esetben a célkövetést lehetetlenné tette a hamis célok magas száma. A hamis célok különösen nagy számban jelentek meg az IFF által lekérdezett cél környezetében.)

Műszaki állapot az átvétel után fél évvel (üzemképes/összes):

MCP	8 / 9	IFF	9 / 9
ATLAS	45 / 45	AIDA	30 / 45
TRC9500	31 / 46	TRC9200	26 / 49

A számok azonban bizonyos részleteket elfednek, amelyek közül a fontosabbak az alábbiakban összegezhetők:

- A karbantartási programban a rendszerteszt elvégzéséről és annak eredményéről nem volt egyértelmű visszajelzés. A SIKER ikon villant fel, de a folyamat végtelen ciklusúvá vált.
- Gyakoriak voltak az antennaforgással kapcsolatos meghibásodások. Az alkalmazási gyakorlat szerint hibás döntés volt a VIZIR (állítólag magyar kérésre történt) eltüntetése az indikátorról.
- A beépített ellenőrző rendszer (BITE¹) RADAR HIBÁS hibaüzenetére általános volt a diagnózisnál kapott DG:00 (nincs hibaüzenet) jelentés.
- Az átvevők addigi tapasztalatai alapján az MCP meghibásodások egy részét a radarprocesszor és a TLC (Transceiver Logic Control – adóvevő berendezés logikai ellenőrző és vezérlő egysége) kártyák meghibásodása okozta.

A másik terület, ahol szignifikáns javulás látható, az IFF berendezések üzemképessége. A berendezések alkalmazhatók voltak MODE1, MODE2 és MODE3(a) üzemmódokban. Ugyanakkor érvénytelen azonosításnál az ikonok nem váltottak át piros színűre és BRACKET üzemmódban egyáltalán nem működtek. Az állapot eléréséhez kb. 2-3 hónapnyi „küzdelem” kellett, ezért valahol érthetetlen, hogy az addigi 5-6 évben miért nem lehetett ennyi időt és energiát találni a megoldásra.

Az ATLAS 45/45 adat természetesen úgy értendő, hogy fegyverterminál és rádió nélkül. Ezzel együtt legalább tiszta kép lett (ha okmány nem is) az AIDA terminálok hollétéről, de mint látható, érdemi elmozdulás az ügyben akkor még nem volt. A 2000. márciusban eltűnt hőkamera pótlása például még 2005. február végén sem történt meg.

A rádiók ügyében a számok változatlansága ellenére is lett elmozdulás. Felismerve azt, hogy a tartozékok üzemképtelensége vagy sérülése (hiánya) a rádió üzemképtelenségét, ezzel pedig az MCP – ATLAS adatkapcsolat hiányát is jelenti (tehát az ATLAS indítóállvány üzemképtelenségét vagy alkalmazhatatlanságát), az ÖLTP² illetékes szerve intézkedett a tesztberendezés átadására. Az ARZENÁL Rt. a javítási technológiát kidolgozta. Emellett világossá vált, hogy az előrelépéshez a tartalék alkatrészek (tartozékok) azonnali rendelkezésre állása is szükséges.

A gépjármű-technikai szakterületen az alábbi helyzet volt az átvételkor. Még az átvétel előtt (2003. tavasz) közötti balesetben sérült egy jármű, ami egy évig a javító szervnél volt. Még az átvétel előtt 2004 elején egy másik jármű elektromos rendszere leégett. A javításra (amit az illetékes gazdasági társaság képviselői végeztek el, és valakik átvettek), csak a minősíthetetlen jelző alkalmazható. Olajfolyás, olajszivárgás volt megfigyelhető a járművek kormányműveiből. A korábbi üzemeltetők szerint ez mindig is így volt, mert a járművek nem, vagy keveset üzemeltek. Az átvétel után az eszközök folyamatosan üzemeltek, de a jelenség változatlanul fennállt. Az áramforrás aggregátok gyakran meghibásodtak. Az aggregátok valamennyi műszere kalibrálatlan volt.

Teljesen természetes módon a dandár az első tapasztalatok alapján jelentést [6] tett (a MISTRAL fegyverrendszer üzemképességéről és a felajánlott erők felkészítésének néhány kérdéséről) az előljáró szervezetnek (akkor Légierő Parancsnokság).

A további erőfeszítések

Az átadás-átvétel utáni hónapokban az üzemképesség helyreállítása területén érdemi munka nem folyhatott az alábbiak miatt:

- meg kellett alakítani az osztályt (a dandár 2. légvédelmi rakéta- vagy MISTRAL osztályát);
- nem állt rendelkezésre a járművek vezetésére kiképzett és feljogosított állomány;

¹ Built-in Test Equipment

² Összhaderőnemi Logisztikai és Támogató Parancsnokság

- a hangárok áttelepítése (Nagyorosziból Győrbe) két hónap késéssel történt meg;
- intenzív „tanulás” folyt a kiszolgálási rendszer (és benne az ARZENÁL Rt. szerepének) megértése, az alapvető rendszerismeretek és biztonsági rendszabályok megismerése érdekében.

Szeptember-októbertől a hadrafoghatóság helyreállítása érdekében (mivel látszott, hogy csak az ARZENÁL Rt.-re támaszkodva az nem sikerül) a Légierő Parancsnokság segítségével (tesztrepülések, célrepülőgépek, IFF konténerek függesztése a repülőeszközökre), az 54. Veszprém légtérelenőrző ezred segítségét kérve, a KUB eszközök IFF és K-1P tesztelési aktusait felhasználva a dandár a gyártó cég³ segítségét kérte (nem zárom ki, hogy szabálytalanul, de kényszerűen).

Az MBDA szakértői 2004. szeptemberben alapvetően hiba-felvételezést, állapotfelmérést végeztek (állításuk szerint a magyar fél nem jelezte a problémákat feléjük, de ennek vizsgálata tudomásom szerint akkor nem történt meg). 2004 decemberében már hibaelhárítás is történt (amennyire az itt tartózkodásuk alatt lehetőségük volt). A dandár MISTRAL eszközök hadrafoghatóságának helyreállítására irányuló erőfeszítéseit az MBDA kiküldött képviselője, M. Benoit is magasra értékelte⁴.

Nem volt ismeret a dandárnál a magyar és a francia fél között kötött szerződés tartalmáról, de a HÁKOB⁵ ülések egyikén elhangzott, hogy a szerződés 2004 végén lejár. Ez is szükségessé tette a minden addiginál alaposabb állapotfelmérést és azt a jelentést [7], amit a dandár parancsnoka az eszközök technikai állapotáról szolgálati úton, illetve az átszervezésről összességében a HÁKOB illetékes munkabizottságának megtett.

Ezután intenzív önképzés és tanulás vette kezdetét, mert látható volt, hogy a szolgálati úton és a HÁKOB útján kért átképzések nem valósulnak meg. Ezzel együtt:

- Hiába oldotta meg a dandár – az 5. ezred szervezete egyik legnagyobb hiányosságának tartott kérdést, nevezetesen – a mérnöki állomány rendszeresítését, ha azok képzése minden ígéret és jó szándék ellenére sem valósult meg.
- Beüzemelésre kerültek azok a radar és IFF tesztberendezések, amelyeket eddig senki sem használt.
- A mérési objektivitás szavatolása érdekében a tesztelések a RAP (Azonosított légihelyzetkép) és LAP (Helyi légihelyzetkép) információval rendelkező K-1P (FDC tűzirányító központ), helyi felderítő radarok és etalonként használt KUB radarok bevonásával történtek.

Az okmányok helyzetét illusztrálandó néhány tény:

- Nem állt rendelkezésre az összes (az országba beérkezett) angol nyelvű dokumentáció (talán a fordítás elhúzódása miatt). Nem állt rendelkezésre teljes körűen a lefordított dokumentáció sem (talán a kiadmányozás elhúzódása miatt).
- Nem volt jóváhagyott Kiképzési Program és Technikai Kiszolgálási Utasítás.
- Az üzemeltetési dokumentáció nem volt teljes. Az „I” szintű kiszolgálás kézikönyvében pl. a rendelkezésre álló tesztberendezések alkalmazásának egyes pontjai hiányoztak (N/A = Not Available jelöléssel voltak ellátva). A radarprocesszor és a TLC kártyák bevizsgálásához szükséges és meglévő kihosszabbító kártyák alkalmazására vonatkozó utasítások a kézikönyvekben megtalálhatók voltak ugyan, azonban a mérések konkrét (részletes) leírása nem volt kifejtve.

³ MBDA

⁴ 'Your efforts are very praiseworthy with most of a team having had no specific training. I congratulate them on their obstinacy and perseverance. I feel that you are succesful in investigations and situation is improving.'
Dicséretesek az Önök – speciális felkészítésben többségében még nem részesült – állományának erőfeszítései. Személyesen is gratulálok kitartó, áldozatkész munkájukhoz. Úgy ítélem meg, hogy Önök sikeresek a technikai állapot feltárásában, a helyzet javul. [a szerző fordítása]

⁵ Haderő-átalakítást Koordináló Bizottság

- Az IFF tesztberendezés műszaki leírása nem tartalmazta a beméréshez szükséges teljes folyamatot (emellett maga a berendezés szemmel láthatóan javítva volt).

Az átvételkori és a 2005. tavaszi helyzet, valamint a körülmények elemzése után a dandár javaslatot, illetve intézkedést tett az alábbiakra:

- Kidolgozott egy Kiképzési programot.
- Az év elejére (a dandár „ráhatására”) kiadásra kerültek a teljeségi jegyzékek (némi pontatlansággal), azok bizonyos pontosítások után alkalmazhatók lettek.
- Kidolgozott egy javaslatot a technikai kiszorgálások rendszerére (mert addig nem sikerült megérteni a „rendszer”). Kiindulásként a rendszerbe állításra szóló intézkedés (amelyből természetesen a dandárnál nem volt példány) azon pontját vette, mely szerint a MISTRAL eszközök kiszorgálását az Ált/82 (Szakutasítás a szakaszosan ...) szerint kell végezni.
- Javasolta a részegységek gyári javításának megrendelését (vagy a dokumentáció rendelkezésre bocsátását), a magyarországi készletek dandárhoz való összecsoportosítását (a különböző raktárakban való „fellelését”) és a hiányzó készletek beszerzését.

Mivel az eszközök üzemképessége, a technikai kiszorgálások gyakorlata összefüggésben állt az ARZENÁL Rt. tevékenységével, ezen a területen az alábbiakat javasolta.

- Pontosítandónak ítélte a szerződést a követelmény oldaláról (a javaslat szerint a „D” szintű kiszorgálás a kidolgozott Technikai kiszorgálási utasításban meghatározott periodicitással, a dandár által nem javíthatónak ítélt javítások elvégzése az ARZENÁL Rt. által). Javasolta továbbá követelményként szabni egy üzemképességi mutató (%) megtartását (esetleg egy ésszerű javítási időkorlát meghatározásával).
- Célszerűnek látta a rakétakészletek bevizsgálásának feladatát a dandárra ruházni (más egyéb rakétákhoz hasonlóan). Ha ez nem lehetséges, akkor legalább a francia fél által végzett bevizsgálást a dandár telephelyén végezni. Emellett megoldandó feladat volt a rakéták EAZ (egyedi azonosító) szerinti nyilvántartása (az összes rakéta egy készletként volt nyilvántartva).

A járművek kiszorgálását a dandárnak a Honvédség érvényes kiszorgálási rendszerében kellett végezni (természetesen az Ált/82 és a kidolgozott saját utasítás szabta sajátosságokkal). Mivel az erre fordítható forrás meghaladta a nemzeti értékhatár felét, a közbeszerzési eljárásra az akkori BBBH⁶ volt jogosult. Megbízást adni az eljárásra azonban csak a dandár költségvetésének jóváhagyása (a gyakorlat szerint a tárgyév közepe) után lehetett volna. Egyetlen megoldásként az 5. ezred előző évi szerződésének „életben tartása” kínálkozott, ami amellelt, hogy jogilag aggályos volt, nem felelt meg a dandár minőségi igényeinek. Komoly veszélye volt annak, hogy a járművek kiszorgálása 2005-ben megoldhatatlan lesz.

A felajánlások követelte teendők

A NATO-felajánlott erőknél 2007 végére (ami aztán 2008 végére változott) kell abban az állapotban lenni, hogy minden szempontból feladatképesek (tudta ezt így akkor minden az ügyben érintett szereplő).

A fegyverzet fejlesztése dolgában örömteli tény volt, hogy bizonyos késéssel ugyan, de 2004. decemberben beépítésre került minden MCP-be a K-1P eszközzel kapcsolatot teremtő interfész (megteremtve az eszköz központosított vezetésének és ezzel az alegység NATINADS⁷-ba való bekapcsolásának alapvető feltételét). Mindenképpen szükségesnek látszott a MODE4 képes IFF úgy az MCP mint az ATLAS eszközökre. Az MCP esetében ez történhetett volna fejlesztéssel (az akkori eszköz fejlesztésével, ha nincs követelményként

⁶ Beszerzési és Biztonsági Beruházási Hivatal

⁷ NATO Integrated Air Defence System (NATO Egységes Légvédelmi Rendszer)

MODE5 opció) vagy cserével (ha MODE5 opció is szükséges), az ATLAS esetében egyértelműen csak a beszerzés jöhetett szóba.

A csatlakozó fegyverrendszerek (szenzorok) modernizációja területén szükségesnek látszott a modernizáció befejezése mind a három radarpár (SZT-68 és P-18) esetében, beleértve azok IFF berendezéssel való ellátását is. Ugyancsak elengedhetetlennek tűnt a K-1P tűzirányító rendszer szoftverének fejlesztése (külföldi alkalmazásra). A dandár megítélése szerint komoly aggodalomra adott okot az univerzális harcvezetési pont (K-2PC) fejlesztés sorsa (a HMK⁸ 2004. áprilisi jóváhagyása óta a megvalósítás érdekében 2005 közepéig érdemi lépés nem történt).

A rakétakészletek esetében elkerülhetetlennek látszott a további beszerzés (különös tekintettel arra a szükségletre, amit a CR – Combat Ready⁹ minősítésű kezelőállományok éleslövészeti igénye generált). Ugyancsak javasolta dandár a súlyrahozott¹⁰ és a működő gyakorló rakéták¹¹ számának növelését az állománytábla szerinti mennyiségre (különös tekintettel a kezelőváltások számának növekedéséből adódó többlet kiképzési igényre). Elkerülhetetlen volt az argongáz töltő berendezés (és palackok) azonnali hitelesítése is.

A felajánlott erők szövetségi környezetbe való integrálásának elengedhetetlen és egyik legfontosabb feltétele a kommunikációs eszközök mennyisége és minősége. Ezügyben a dandár az alábbi javaslatokat tette:

- Ki kell alakítani a K-1P rendszer LINK11B képességét. A K-2PC és az MCP is rendelkezzen ilyen (vagy hasonló) képességgel, hiszen megfelelő környezet esetén elképzelhető az üteg MCP – MCP kapcsolat útján való alkalmazása is. A védett adatkapcsolat tesztelése a végéhez közeledett (a rendszer nyílt vezetékes üzemmódban akkor már működött).
- A TRC típusú rádiók kompatibilitását (a rendszeresítésre kerülő rádiókkal) vizsgálni kell. Ha a kompatibilitás nem teremthető meg, akkor vagy cserélni kell őket, vagy velük párhuzamosan kiegészítő (MRR¹²) rádiókat kell alkalmazni. Emellett meg kell oldani a TRC9200 típusú rádió problémáját is (misperint az MCP – ATLAS viszonylatban vagy csak adat- vagy csak hangkapcsolatot biztosít) a szövetségi követelményeknek megfelelően (hang- és adatkapcsolat).

A felajánlott erők anyagi szükségleteinek egzakt megjelenítése céljából a dandár (az akkori J5 és J3 csoportfőnökséggel közösen, a Légierő Parancsnokság közreműködésével) javaslatot tett egy felajánlott üteg „műveleti állománytáblájára”. Ez ahhoz jó alap volt (ez volt a célja, nem több), hogy az erőforrás szükségletek a haderő-fejlesztési törzskönyvekben megjelenhessenek. A perspektivikus állománytábla tartalmazta ugyan a szükséges eszközöket, de pl. a BTR-80 eszközök hiánya már akkor akadályozta a kiképzést. A dízelesítési program akkor éppen jól haladt, nem akadályozta az alegységek felkészítését.

A haderő-fejlesztési törzskönyvek kidolgozása (pontosítása) során a dandár számára a „műveleti tábla” (kötelék mérete) mellett a másik nagy problémát a normák hiánya vagy pontatlansága (avultsága) jelentette. Sok esetben (pl. GPS, térképészeti szakanyagok, HESCO bástya, GYODA, repeszálló mellény) egyszerűen lehetetlen volt megfogalmazni egyértelmű anyag- (forrás-) igényt (amit norma alapoz meg).

Célszerűnek látszott az akkor egymás mellett élő régi (javadalmazás alapú) és az új (jelenleg SDOS, CDOS¹³ alapú) szükségleti számvetési módszerek egyértelműsítése (és a DOS fogalmának, tartalmának egyértelmű rögzítése, különösen légvédelmi rakéták esetében).

⁸ HMK – Harcászati és Műszaki Követelmények

⁹ Teljesen kiképzett

¹⁰ FHT – Field Handling Trainer

¹¹ ATPS – Aquisition Tracking Practise System

¹² MRR – Multi-Role Radio (többfunkciós rádió)

¹³ Standard Day of Supply (Combat Day of Supply) – átlagos napi ellátási norma (harci nap felhasználása)

Összességében – a fenti korlátok és nehézségek ellenére is – a dandár a Haderő-fejlesztési törzskönyv minden éppen aktuális változatában (legjobb tudása szerint) megfogalmazta eszköz- és anyag- (forrás-) igényét.

A felajánlott erők állománytáblája (struktúráját tekintve), mint ahogyan egyébként a dandár többi alegységéé is, összességében megfelelt a szövetségi előírásoknak. Vonatkozott ez arra is, hogy a Légierő Parancsnokság állásfoglalása szerint a MISTRAL mindenidős fegyverként értelmezendő, tehát három váltás állomány szükséges rá. Vonatkozott ez a dandár moduláris felépítéséből adódóan a tűzirányító, radar és logisztikai elemekre is (az azokra előírt váltások számával). A dandár átlagában és így a felajánlott alegységeknél is a tiszti, tiszthelyettesi állomány feltöltöttsége 90-95 %-os volt. Úgy tűnt, hogy, ha a tiszthelyettesi állomány utánpótlására tett javaslatok megvalósulnak, a felajánlott erő kiállításának ez nem lesz korlátja. A legénységi állomány a felajánlott erők számára csak az időközben bevezetett felvételi korlátozás miatt nem állt rendelkezésre.

A dandár kidolgozott ugyan egy Kiképzési Programot, ezzel együtt mindeközéig nem létezik egy olyan (más szövetségi haderőkben Tactical Combat Training Program¹⁴-nak hívott) okmány, amely szabályozná, hogy a Honvédségben mi a Combat Ready (CR) és a Limited Combat Ready¹⁵ (LCR) kezelőállomány fogalma. Mit kell teljesíteni, hogy ez a minősítés adható legyen (ti. a felajánlott erőnek bizonyos számú CR minősítésű kezelőállománnyal kell rendelkezni), mennyi (milyen) éleslövészeti feladatot kell teljesíteni. Valószínűnek tartom egyébként, hogy a Honvédség jelenlegi helyzetében is megoldhatatlan a teljes kezelőállomány éleslövészetre bocsátása, ezért teljesen érthető volt a dandár javaslata, miszerint az arra illetékes szervezetek kezdeményezzék a szövetségi előírások (elvárások) olyan módosítását (értelmezését), ami lehetővé teszi az erők felajánlását annyi lövészettel, amennyit a Honvédség (az ország) az elkövetkező években ezen alegységek számára biztosítani tud.

A dandár szolgálati személyei erőteljesen hangsúlyozták, hogy az arra illetékes és hatáskörrel rendelkező szervezetek támogassák azt a képzési javaslatot (ha már a korábbi javaslataik nem valósulhattak meg), amit a francia féllel egyeztetve tettek. Különösen fontosnak ítélték a mérnöki állomány (a gyártó fél általi) felkészítését, mivel – megítélésem szerint is – ez az egyik záloga annak, hogy a MISTRAL fegyverrendszer körül kialakult (és felelős vezető számára elfogadhatatlan) állapotokon változtatni lehessen.

Röviden az első 4-5 hónap kiképzési feladatairól. A hangárok nem határidőre történő áttelepítése negatívan befolyásolta az alegység (a 2. légvédelmi rakéta- vagy MISTRAL osztály) tevékenységét, de különösen negatívan befolyásolta azt a tantermi épület rekonstrukciójának elmaradása (ami miatt a dandár objektumai nem voltak elégségesek az állomány felkészítésére, tehát a kiképzés csak szükségmegoldásokkal folyhatott). Ez azt is eredményezte, hogy a szimulátor és a célfelismerő berendezés alkalmazásba vétele csak ideiglenes helyen és két hónapos késéssel történhetett meg (ez azt jelenti, hogy bizonyos feladatokra a dandárnak nem 4-5, hanem csak 2-3 hónapja volt). Az elvégzett legfontosabb elsődleges kiképzési és átképzési feladatok:

- UNIMOG járművezetők átképzése;
- tűzirányítók, MCP kezelők felkészítése (elmélet – gyakorlat – vizsga);
- légvédelmi lövész (ATLAS) átképzés (elmélet – gyakorlat – vizsga);
- légvédelmi lövész (ATLAS) felkészítés szimulátoron;
- célkövetés (L-39, Mi-8, METEOR), gyakorlás, tesztelés;
- manőver, település, harci munka, FP¹⁶ feladatok;
- légvédelmi készenléti szolgálat (BÁRÁNYFELHŐ 2004).

¹⁴ Harckiképzési Program

¹⁵ Korlátozottan (általában éleslövészet nélkül) kiképzett

¹⁶ Force Protection – erők megóvása

Ez a kiképzési tevékenység párhuzamosan folyt az eszközök üzemképességének helyreállítására tett erőfeszítésekkel. A 2004 őszén Pápán az 1. sz. LIK¹⁷ ellenőrzése keretében végrehajtott alájátszási tevékenység és különösen az októberben ellátott légvédelmi készenléti szolgálat (BÁRÁNYFELHŐ feladat) azt bizonyította, hogy a dandár képes a számára meghatározott feladatokra. Minden olyan feladatot képes megoldani, ami hatáskörében van (nem így természetesen az emberi és anyagi erőforrások biztosítását).

A kilátások és a várakozások

A 2007 végéig (a felajánlás eredeti határidejéig) tartó időszakra a dandár kidolgozott tervekkel rendelkezett, azokat a Légierő Parancsnokság (a dandár előljáró parancsnoksága) illetékes szervezeti egységei ismerték. Összességében egységes volt a szakmai vélekedés és meggyőződés abban, hogy amennyiben a szükséges emberi és anyagi erőforrások (a fejlesztésekre, a kiképzés-felkészítésre és az alkalmazás feltételeinek megteremtésére, valamint magára az alkalmazásra) rendelkezésre fognak állni, a Szövetségnek tett felajánlások teljesíthetők.

A Lengyelországban 2005 januárjában megtartott lövészeti fő tervezői konferencia idejéig komoly mérlegelést igényelt, hogy az eszközök akkori technikai állapotában célszerű-e (egyáltalán vállalható-e) az éleslövészet az év júniusában. A megelőző hónapok eredményei azt sugallták, hogy a lövészet vállalható. A csoportosítás teljesítette az éleslövészetet, azt az eszközök technikai állapotára visszavezethető körülmény nem gátolta (még ha nem is volt a lövészet problémamentes).

Helyes volt az az elgondolás, hogy az üzemképesség helyreállítását célzó erőfeszítések a továbbiakban sem lanyhulhatnak. A lövészet utáni időszak történései, a szövetségi alkalmazásra felajánlott alegységek eszközei felkészítésének további eseményei azonban egy későbbi dolgozat tárgyát képezhetik.

Felhasznált irodalom:

1. Nyt. szám: 142/54/2004./Honvéd Vezérkar Hadműveleti és Kiképzési Csoportfőnökség Fegyvernemi Osztály
2. A vizsgálatról készített összefoglaló jelentés nyt. száma: 32/2003./HDM/Honvéd Vezérkar
3. Száma: 6/2002-2006. (2003. III. 25.)
4. Varga László: A légvédelmi rakéta erők alkalmazásának időszerű kérdései Repüléstudományi Közlemények 2008. Különszám
5. Varga László: A K-1P légvédelmi rakéta tűzirányító rendszer Nemzetvédelmi Egyetemi Közlemények 2007/3. szám
6. Nyt. szám: 277/3/2005./12. lé. rak. dd. (2005. február 08.)
7. Nyt. száma: 76/58/2004./12. lé. rak. dd. (2004. november 15.)

¹⁷ LIK – (54. Veszprém légtérellenőrző ezred 1. sz.) Légi Irányító Központ